

ции на поляците и италианците на Балканите, най-вече в Румъния, Сърбия, България и Цариград. Тяхното съучастие се определя от практиката им на сътрудничество с други народи, въведени в теория от Дж. Мацини, в политика от кн. Ад. Чарториски, както и от полските демократични организации и поделенията им на Балканския полуостров.

Документацията за тази насока в българо-балканските отношения е в различна степен оползотворена от научните среди в тези страни. По обективни причини най-широките и продължителни българо-сръбски революционни контакти са привличали най-активно историците, макар че и в тях все още остават бели петна. За дадени моменти, главно около създаването на ТЦБК, обект на проучвания в двете страни са и българо-румънските връзки. Слабо проучената и изобщо недостъпната румънска документация /за българските учени/ обуславя преобладаващият брой на румънски изследвания, базирани на тези извори, и то по съществени въпроси - българската емиграция, интелигенцията във Влашко и Молдова, четническото движение, българо-румънските контакти в различни ситуации и т.н. Многохилядните български преселници през вековете на териториите отатък Дунава, техния вътрешен живот и прояви и мястото им в румънското общество и различните ефери на развитието му са проучени главно от български учени. Все пак, въпреки немалобройните публикации за българската емиграция в Румъния, тематиката на историята на взаимоотношенията ѝ с румънските демократични и официални среди се нуждае от още проучвания. Както и за останалите балкански страни за пълноценни постижения в това отношение е наложително познаването и оползотворяването на архивите, документалните и изследователските публикации за собствената история на съответните страни - Румъния, Сърбия, Черна гора, южнославянските области под австрийска власт, Гърция, Албания за историците в другите страни - националната история на България.

В сравнение със сравнително по-добре и по-широко изучените отношения между българската емиграция и сръбските и румънските демократични среди, значително по-бедни са изследванията за българо-гръцките революционни отношения, с изключение преди всичко на темата за участието на българите в гръцките освободителни борби в началото на XIX в. /В. Трайков, Н. Данова/ и частично - за времето на Критското въстание през 1866 - 1868 г. /Н. Данова, Кр. Шаркова/. Единични податки от български и дипломатически извори свидетелстват, че въпреки обективната по-ограничена активност за революционно сътрудничество между двата народа, по-пълноценно издирване и осмисляне на документацията и изследванията би дало неочаквани находки за наличието все пак на подобни инициативи, например през 1868 - 1869 г., когато очевидно според единични извора, се правят опити за организиране на съвместни акции на гръцки революционери и българската емиграция в Румъния, във връзка с българските приготовления за въстание и с усилията на критяните да продължават борбата си, въпреки тежките поражения и неблагоприятната намеса на великите сили за осуетяване